

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

A szerzői és kapcsolódó jogok megsértésével okozott vagyoni hátrány megállapítása

Ügyszám: SZJSZT 26/2005

A bíróság által feltett kérdések:

A szakértői vizsgálat célja annak megállapítása, hogy a vádlott lakásán tartott házkutatás során lefoglalt számítógépeken, illetve számítástechnikai adathordozókon található-e olyan szerzői jogvédelem alá eső alkotások, amelyek sértik a szerzői jog jogosultjainak érdekeit, illetve jogait, s ha igen, mely jogosultak, milyen mértékű vagyoni hátrányt szenvedtek el?

Az eljáró tanács válasza a feltett kérdésekre:

1. A nyomozati eljárásban kirendelt igazságügyi szakértő véleményének a jelen szakvélemény kialakításakor is figyelembe vett ténymegállapításai

Az eljáró tanács mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy a Fővárosi Ítéltábla (a továbbiakban: Ítéltábla) a nyomozati eljárásban kirendelt K. J. igazságügyi szakértő véleményét milyen vonatkozásban találta egyrészt alaposnak, azaz ténymegállapításai tekintetében a jelen szakvélemény kialakításakor is figyelembe vehetőnek, másrészt megalapozatlannak.

Az iratokból kitűnően, az Ítéltábla az igazságügyi szakértő véleményét kifejezetten a szerzői jogok megsértésével okozott vagyoni hátrány mértékének megállapítására vonatkozóan ítélte megalapozatlannak, nem találta ugyanakkor kifogásolhatónak a vélemény figyelembe vételét a lefoglalt számítógépekre, illetve külső adathordozókra, valamint az azokon rögzített tartalomra vonatkozó megállapítások tekintetében. Az eljáró tanács ezért a jelen szakvélemény kialakítása során abból indult ki, hogy

- a) a lefoglalt számítógépek, illetve adathordozók tényszerűen az igazságügyi szakértő által leltárba vett szerzői műveket, illetve kapcsolódó jogi teljesítményeket tartalmazzák;
- b) az igazságügyi szakértő a lefoglalt számítógépek merevlemezének, illetve a külső adathordozók fizikai jellemzőinek vizsgálata során tényszerűen állapította meg, hogy azok a leltárba vett szerzői műveknek, illetve kapcsolódó jogi teljesítményeknek nem a jogosultak által terjesztésre szánt, kereskedelmi forgalomban beszerezhető példányait, hanem azok másolatait tartalmazzák (a továbbiakban: a leltárba vett másolatok).

A fentiekkel kapcsolatban meg kell jegyeznünk, a Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: Testület) – hatáskör hiányában – egyébként sem vállalkozhatott volna a számítógépek, illetve adathordozók, valamint az azokon rögzített tartalom (újborni) tényfeltáró, vagyis külön bizonyítást igénylő azonosítására, a Testületet szervezetéről és működéséről szóló, a 202/2005. (IX. 28.) Korm. rendelettel módosított 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. §-ának (1) bekezdése szerint ugyanis „[a] Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást[...].”

2. A szerzői és kapcsolódó jogok megsértésének bekövetkeztével kapcsolatos megállapítások

Az eljáró tanács ezt követően azt vizsgálta, hogy a leltárba vett másolatok elkészítése sérti-e, és ha igen, milyen módon sérti a szerzői és kapcsolódó jogokat. Ennek során különösen a következő, az iratokból megállapítható tényeket értékelte.

Az igazságügyi szakértő e tekintetben nem kifogásolt véleménye összefoglalóan – majd a tételes leltár által is alátámasztottan – azt állapította meg, hogy a leltárba vett másolatok "üzleti szoftvert, játékprogramokat, zenei anyagot és filmfelvételt tartalmaznak" (igazságügyi szakértői vélemény 4-5. o.).

Az ügy iratai szerint ugyanakkor a büntetőeljárásban nem nyert bizonyítást olyan tény, amely szerint a vádlott

- a) a másolatokat nem maga készítette, hanem mással készítette, illetve, hogy a másolatok elkészítése közvetlenül vagy közvetlen jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját szolgálta volna;
- b) a másolatkészítés forrásául az érintett művek és kapcsolódó jogi teljesítmények nyilvános előadása szolgált volna;
- c) a másolatokat A.-né M. R.-en kívül, aki az iratok szerint a vád tárgyává tett cselekmények elkövetésének időpontjában a vádlott menyasszonya volt, más személynek is rendelkezésére bocsátotta, illetve ezt meghaladóan bármely más célra felhasználta volna.

Az eljáró tanács ennek alapján elsősorban a szerzői jogi szabad felhasználás körébe tartozó jogszerű magáncélú másolatkészítés törvényi feltételeinek vizsgálatát tartotta szükségesnek. A vizsgálat során figyelemmel volt egyrészt arra, hogy az egyes műtípusok magáncélú másolására vonatkozó szabályok nem azonosak, így az eljáró tanács e törvényi feltételeket az igazságügyi szakértő véleménye szerinti műtípusok tekintetében elkülönítetten vizsgálta. Figyelemmel volt továbbá arra is, hogy a büntetőeljárás a leltárba vett másolatok elkészítésének időpontját nem tárta fel, azaz nem volt megállapítható, hogy vád tárgyává tett cselekményeket a magáncélú másolatkészítés feltételei tekintetében is többször módosuló szerzői jogi törvény (Szt.) mikori időpont szerinti hatályos szövege alapján kell megítélni. Vizsgálatát ezért mind az 1999. augusztus 31. napjáig hatályban volt Szt. (1969. évi III. törvény), mind pedig az 1999. szeptember 1. napjától hatályos Szt. (1999. évi LXXVI. törvény) vonatkozó rendelkezéseire, illetve azok időközbeni módosulására is kiterjesztette.

A hangfelvételekre és filmekre vonatkozó megállapítások

Azokkal a feltételekkel, amelyeket a büntetőeljárás a vádlott terhére rótt cselekmények körülményeit illetően feltárt, a leltárba vett másolatok közül a hangfelvételek és filmek másolatainak elkészítése mind 1969. évi III. törvény, mind pedig az 1999. évi LXXVI. törvény alapján jogszerű magáncélú másolatkészítésnek minősül, amely ennek folytán a szerzői és kapcsolódó jogok megsértését nem valósítja meg.

Az eljáró tanács külön mérlegelte azt a körülményt, hogy a vádlott a leltárba vett másolatok egy részét A.-né M. R.-nek is rendelkezésére bocsátotta, aki az iratok szerint a vád tárgyává tett cselekmények elkövetésének időpontjában a vádlott menyasszonya volt. A büntetőeljárásban erre vonatkozóan feltárt adatokból ugyanakkor nem lehetett pontosan megállapítani, hogy ezt a kapcsolatot a közös életvitel valamilyen formájával is együtt járt-e.

A hazai szerzői jogban is meggyökeresedettnek tekinthető joggyakorlat szerint annak megítélésénél, hogy a magáncél fogalma milyen személyi körre terjed ki, elsősorban családiasság, háziasság köréhez tartozó személyeket lehet figyelembe venni. Az eljáró tanács álláspontja szerint ezért, ha a vádlott és menyasszonya között kimutatható a közös életvitel valamilyen formája, akkor a másolatok A.-né M. R. részére történő rendelkezésre bocsátását a családiasság, háziasság körén belül maradó magáncélnak kell tekinteni.

Az üzleti alkalmazás és játék célját szolgáló számítástechnikai programalkotásokra (szoftverekre) vonatkozó megállapítások

Míg az 1999. augusztus 31. napjáig hatályban lévő 1969. évi III. törvény a szoftver magáncélú másolását még kifejezetten nem tiltotta, az 1999. szeptember 1. napjától hatályos 1999. évi LXXVI. törvény 35. § (1) bekezdése szerint a szoftver szabad felhasználásként még magáncélra sem többszörözhető. A törvény 59. § (2) bekezdése a szoftverre vonatkozó műfaj-specifikus felhasználási szabályként lehetővé teszi ugyan, hogy a felhasználó a szoftverről, ha az a felhasználáshoz szükséges, egy biztonsági másolatot készíthessen, hangsúlyozni kell ugyanakkor, hogy ennek a biztonsági másolatnak a készítése nem a szabad felhasználás körében, hanem csak a szoftverre vonatkozó felhasználási engedély részeként megengedett. Ebből következően biztonsági másolat készítését nem a magáncél, hanem annak a szoftverpéldánynak a felhasználási engedély alapján történő megszerzése teszi jogszerűvé, amelyről a biztonsági másolatot készítették.

Az igazságügyi szakértő e tekintetben sem kifogásolt véleménye szerint (igazságügyi szakértői vélemény 5. és 8. o.) a lefoglalás során nem került elő olyan eredeti szoftver példány, illetve a szoftverek jogszerű használatát egyébként igazoló szerződés, számla vagy más irat, amely alátámasztaná, hogy a leltárba vett másolatok a szoftverek esetében csupán a vádlott, mint jogszerű használó által készített biztonsági másolatot jelentenek.

Az eljáró tanács a szoftverekre vonatkozó megállapításai között ugyanakkor szükségesnek tartja felhívni a figyelmet arra is, hogy a büntetőeljárás nem tárta fel, hogy a leltárba vett másolatok mikor készültek, pedig a másolatkészítés időpontja döntő lehet egyrészt a szerzői és kapcsolódó jogok megsértésének megállapíthatósága, másrészt megállapított jogsértések esetén a büntethetőség elévülésének és az elkövetés rendbeliségének megítélése szempontjából is. A másolatkészítés időpontjának jelentőségét jól illusztrálja az alábbi példa.

A leltárba vett másolatok listája egyrészt több "régi DOS-os programok", illetve "régi DOS-os játékok" jelölésű szoftvert tartalmaz, másrészt viszont szerepel a másolatok között a Microsoft Corporation szoftvergyártó vállalat Windows elnevezésű operációs rendszerének legújabb verziója, a Windows XP is. Ha áttekintjük a Windows operációs rendszer egymást követő verzióinak forgalomba hozatali időpontját (lásd a "Windows History: Windows Desktop Timeline" folyamatábrát a <http://www.microsoft.com/windows/WinHistoryProGraphic.msp> weboldalon), akkor megállapíthatjuk, hogy

- a) a Windows operációs rendszer 3.0 verziója, amely már valódi, ún. grafikus felhasználói felülettel rendelkezett és a DOS alapú programokat hivatalosan már csak kiegészítő jelleggel támogatta, 1990-ben került forgalomba;
- b) a Windows 95 elnevezésű operációs rendszer, hivatalosan az első olyan Microsoft alkalmazás, amely csak a háttérben használta a DOS rendszert, 1995-ben vált a kereskedelmi forgalomban is elérhetővé;
- c) a Windows XP elnevezésű operációs rendszer, amely hivatalosan már a háttérben sem használja, illetve támogatja a DOS rendszert, 2001-ben került forgalomba.

Ennek a kronológiának a figyelembe vételével nem kizárt, hogy a "régi DOS-os programok", illetve "régi DOS-os játékok" jelölésű szoftverek másolatkészítésének időpontja jóval 1999. szeptember 1. napját, vagyis az 1999. évi LXXVI. törvény hatályba lépését megelőző időpontra esett. Ugyanez a kronológia ugyanakkor meglehetősen egyértelműséggel utal arra is, hogy a leltárba vett másolatok közül pl. a Windows XP operációs rendszerről készült másolat, nem készülhetett az 1999. évi LXXVI. törvény hatályba lépését megelőző időpontban.

Az eljáró tanács a fentiek alapján az üzleti alkalmazás és játék célját szolgáló számítástechnikai programalkotásokra (szoftverekre) vonatkozó megállapításait úgy összegzi, hogy a leltárba vett másolatok közül azok, amelyek a büntetőeljárásban még feltárandó tények szerint 1999. szeptember 1., vagyis az 1999. évi LXXVI. törvény hatályba lépésének napját követően készültek, a szoftver engedély nélküli (jogosulatlan) többszörözésének minősülnek, amely a szerzői és kapcsolódó jogok megsértését valósítja meg.

3. A szerzői és kapcsolódó jogok megsértésével okozott vagyoni hátrány mértékére vonatkozó megállapítások

Figyelemmel a szakvélemény 2. pontjában tett megállapításokra, az eljáró tanács a vagyoni hátrány mértékének kérdésével a továbbiakban csak a szoftverek tekintetében foglalkozik. Minthogy a Testület e kérdésben már hosszabb ideje egységes és következetes gyakorlatot alakított ki, az eljáró tanács a konkrét ügyben is ennek a gyakorlatnak a követését tartja szükségesnek. Ennek érdekében idézi azon korábbi szakvéleményét, amelyet a Testület – az elnökségének állásfoglalását is figyelembe véve - e tárgyban kialakított (A szerzői jog a gyakorlatban – A Szerzői Jogi Szakértő Testület véleményeinek gyűjteménye; KJK-KERSZÖV 2004, Budapest; SZJSZT 15/00 A szerzői jogok megsértésével okozott vagyoni hátrány kiszámításánál figyelembe veendő szempontok, 296-298. o.):

"Az ügy fontosságára is tekintettel, s annak érdekében, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület tanácsai gyakorlatának az egységét fenntartsa, a 2001. március 21.-én tartott ülésén a Testület elnöksége is foglalkozott a tisztelt Bíróság által feltett kérdésekkel, és a jelen ügyben eljáró tanács az elnökség állásfoglalását is figyelembe véve adja meg kiegészítő véleményét.

Az eljáró tanács előre bocsátja, hogy a szerzői jog és szomszédos jogok (a továbbiakban együtt: szerzői jog) megsértése által a szerzőnek, illetve a szomszédos jogok tulajdonosának (a továbbiakban együtt: a szerző) vagy jogutódjának okozott vagyoni hátrány eltérő módon számítható ki a különböző műtípusonként, illetve a szerint, hogy a jogsértés a szerzői mű jogosulatlan többszörözése és terjesztése útján vagy a nélkül (például jogosítatlan sugárzás által) valósul meg. A jelen vélemény a szoftver jogosulatlan többszörözése és terjesztése útján keletkezett vagyoni hátrány kiszámítására vonatkozik.

Az eljáró tanács, az elnökség fent említett állásfoglalására is figyelemmel, fenn kívánja tartani azt a gyakorlatot, hogy a Testület az ilyen esetben a műpéldányok kiskereskedelmi árát veszi alapul vagyoni hátrányként, amelybe azonban az ÁFA-t nem számítja bele.

Ennél a számítási módnál abból indul ki a Testület, hogy a vagyoni hátrányba az elmaradt haszon is beletartozik. A szerzőt, illetve jogutódját az által éri vagyoni hátrány (s ezen belül azért marad el haszna), mert a piacon a jogosulatlan műpéldányok (amelyek, éppen azért mert a szerzői jog tiszteletben tartása esetén felmerülő terhek nem érintik a jogsértőt, sokszor jóval olcsóbbak is) akadályozzák a jogosított műpéldányok értékesítését. A vagyoni hátrány mértékét nem lenne indokolt csökkenteni azokkal a költségtételekkel, amelyek a jogosított példányok piacra vitelével felmerülnek (mint amilyenek a többszörözés és a forgalmazás költségei vagy adott esetben a vámköltség), hisz ezeknek a megtérülése nélkül épp úgy kár éri a szerzőt, illetve jogutódját. Viszont indokolt, hogy a vagyoni hátrányba ne számítson be az

ÁFA, hisz az a piacra kerülő példányok esetében sem a szerző, illetve jogutódja addigi költségeibe épül be, hanem (elmaradt) állami bevételnek számít.

Az egyik korábbi bírósági ügyben a következőképpen írta le a szoftver jogosítatlan többszörözése és terjesztése esetén felmerülő vagyoni hátrány számítási módját az eljáró tanács: „Az okozott vagyoni hátrányt tehát úgy kell meghatározni, hogy a jogosulatlanul használt szoftver példányszámát megszorozzuk annak egységárával. Az ár itt természetesen nettó (ÁFA nélküli) árat jelent. Ez az ár vagy a terjesztésre jogosult természetes vagy jogi személy valamelyikének nyilvános árlistájából tudható meg vagy a szoftver előállítására vonatkozó szerződésből következik. Amennyiben több terjesztésre jogosult természetes vagy jogi személy és ezzel együtt több – egymástól eltérő – árlista létezik, elsősorban a szoftver eredeti forgalmazója vezérképviselőének árait kell figyelembe venni. Ilyen általában csak egy van, aki azután kiépíti viszonteladói (dealer) hálózatát.” (a Testület által adott SzJSzT 5/95 számú vélemény; ld. „A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeinek gyűjteménye; II. kötet, 1990-1996”, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 1998, 220. old.) A véleményt a B.895/1994/6. számú ügyben eljáró Sz. Bíróság elfogadta és annak alapján ítélte el a vádlottat.

Összefoglalva: az eljáró tanács azt a véleményt erősíti meg, hogy a szoftver jogosítatlan többszörözése és terjesztése útján a szerzőnek, illetve jogutódjának a szerzői jogok megsértésével okozott vagyoni hátrány mértékének a szoftver példányok kiskereskedelmi árát kell alapul venni, annak összegéből azonban az ÁFA-t le kell vonni."

Az iratokból kitűnően, a felkért igazságügyi szakértő ennek a gyakorlatnak megfelelően állapította meg a leltárba vett szoftver másolatok mellett "okozott kár" elnevezéssel feltüntetett összeget, az tehát egyezik az eljáró tanács véleményével a vagyoni hátrány mértékét illetően, és ezért a büntetőeljárás folytatása során már az eljáró tanács szakvéleményeként vehető figyelembe.

Budapest, 2006. február 14.

Dr. Tomori Pál
a tanács elnöke

Dr. Kiss Zoltán
a tanács előadó tagja

Kozma Károly
a tanács szavazó tagja